

Makale Türü: Araştırma

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI ASKERİ HAREKÂT DENEYİMİ VE TERÖRLE MÜCADELEDE ASKERİ KAPASİTESİ

¹Hasan ACAR, ² Mustafa PEKCANANOĞLU

Öz

Bu makalede, Türkiye'nin sahip olduğu uluslararası askeri harekât deneyimleri ve terörle mücadele kapasitesi analiz edilmiştir. Makalenin ilk bölümü, Türkiye'nin uluslararası askeri harekâtlarına mercek tutarak sırasıyla II. Dünya Savaşı, Kore ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nı incelemektedir. Bu askeri harekâtlarda Türkiye'nin hangi askeri hamleleri yaptığı ve bu hamlelerin ortaya çıkardığı sonuçlar makalenin ilk bölümü içerisinde yer almaktadır. Makalenin ikinci bölümünde, Türkiye'nin 1980'li yıllardan bu yana terör örgütü PKK ile olan mücadelesine yer verilmiştir. Kürdistan İşçi Partisi (PKK: Partiya Karkerên Kurdistanê) ve Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK: Koma Civakên Kurdistanê)'nin kuruluşu, Çelik Harekâtı, Çekiç Harekâtı ve Güneş Harekâtı hakkında bilgiler verilerek Türkiye'nin terörle mücadele konusunda, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında verdiği mücadeleler incelenmiştir. Makalenin son bölümünde ise Türkiye'nin savunma sanayindeki gelişimi ile doğru orantılı olarak artan askeri kapasitesi vurgulanmıştır. Son olarak Türkiye'nin Suriye'de terörle mücadele kapsamında gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı incelenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, özellikle son yıllarda savunma sanayi alanındaki milli teknoloji hamlesi ile birlikte savunma sanayisindeki millileşme oranını arttırmıştır. Türkiye'nin sınırlarındaki tehditleri önceden bertaraf etmeyi amaçlayan yeni güvenlik konsepti, başta bölge ülkeleri olmak küresel çapta yankı uyandırmıştır. Bu makale, Türkiye'nin askeri harekât deneyimlerini ve terörle mücadele kapasitesini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dış Politikası, Terörle Mücadele, Sınır Ötesi Operasyonlar, Milli Teknoloji

Turkey's Experience in International Military Operations and Military Capacity in Fighting Terrorism

Abstract

In this article, Turkey's experience in international military operations and counter-terrorism capacity are analyzed. The first part of the article focuses on Turkey's international military operations, respectively. He examines World War II, Korea and the Cyprus Peace Operation. Which military moves Turkey made in these military operations and the results of these moves are included in the first part of the article. In the second part of the article, Turkey's struggle against the terrorist organization PKK since the 1980s is given. The Kurdistan Workers' Party (PKK: Partiya Karkerên Kurdistanê) and the Kurdistan Communities Union (KCK: Koma Civakên Kurdistanê) were established, the Steel Operation, the Hammer Operation and the Sun Operation were given, and the information Turkey gave on the fight against terrorism, both at home and abroad. struggles are studied. In the last part of the article, the increasing military capacity of Turkey in direct proportion to its development in the defense industry has been emphasized. Finally, the Euphrates Shield, Olive Branch Operation and Peace Spring Operation carried out by Turkey within the scope of the fight against terrorism in Syria were examined. The Republic of Turkey has increased the rate of nationalization in the defense industry, especially in recent years, with the national technology move in the defense industry. The new security concept, which aims to eliminate the threats on Turkey's borders beforehand, has had a global impact, especially in the countries of the region. This article aims to analyze Turkey's military operational experiences and counter-terrorism capacity.

Keywords: Turkish Foreign Policy, Fight Against Terrorism, Cross-Border Operations, National Technology

¹ Doç. Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, hasanacar.uludag@gmail.com, ORCID-iD: 0000-0001-8956-7836

² Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ABD, mustafapekcananoglu@marun.edu.tr, ORCID-iD: 0000-0002-1776-6673

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle her an olası bir askeri harekâta hazır olmak durumunda kalmıştır. Sahip olduğu genç nüfus yapısı ve özellikle son yıllarda artan askeri kapasitesiyle birlikte, bölgesel ve küresel bir güç olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Bu gelişen kapasitesini Doğu ve Güneydoğu’da yaşanan hendek operasyonları deneyimiyle dünya kamuoyuna da göstermiştir. Türkiye askeri otoritelerce en zor operasyonlardan biri olarak değerlendirilen meskûn mahal operasyonlarını da büyük bir başarıyla icra etmiştir. Bunun yanında diplomatik anlamda birçok olumsuzluklarla karşılaşmasına rağmen sınır ötesi operasyonlarda da kararlı mücadelesini, hendek operasyonlarına benzer şekilde başarıyla sürdürmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu tarihten bu yana askeri kapasitesi ile diplomasiyi birbiri ile uyumlu bir şekilde kullanarak bölgesinde siyasi kazanımlar elde etmeye ve inisiyatifi kendi lehinde tutmaya gayret göstermektedir. Yaşanan askeri harekât deneyimleri ve terörle mücadelede gösterilen kararlılık, Türkiye Cumhuriyeti’nin bölgesinde önemli bir askeri güç unsuru olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte son yıllarda ivme kazanan savunma sanayisindeki olumlu gelişmeler, gelinen noktada Türkiye’nin caydırıcı bir askeri kapasiteye sahip olmasını sağlamıştır.

1. TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI ASKERİ HAREKÂT DENEYİMİ

Türkiye’nin Gazi Mustafa Kemal Atatürk döneminde dış politikada benimsediği “Yurtta barış, dünyada barış” anlayışı üzerine kurulu dış politikası ile Türkiye, barışı önceleyen politikalar geliştirmiştir. Bu barış yanlısı politika anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan 16 yıl sonra ortaya çıkan II. Dünya Savaşı esnasında Türkiye’nin askeri bir çatışmaya girmeyen sayılı devletlerden biri olmasıyla kendini göstermiştir. Büyük yokluklar ve yoksulluklar ortasında yeni kurulan devlet yatırımlarını kalkınma hedefleri doğrusunda yönlendirmiş ve askeri yatırımların yanında kalkınma hedeflerine de odaklanmıştır. Kuruluşundan kısa bir süre sonra kendisini böyle bir savaş ortamında bulan Türkiye, kendisini askeri bir çatışma ortamından uzakta tutma gayesinde olmuştur. Türkiye yürütmüş olduğu diplomasi ile savaşın sonucunun kesinleştiği tarihe dek savaş dışı kalmayı başarmıştır. Böylelikle genç Cumhuriyet, büyük bir yıkımın ortasında kalmaktan kurtulmuştur.

Türkiye’nin diğer bir uluslararası askeri harekât deneyimi ve fiili olarak ilk uluslararası askeri müdahalesi Kore’de olmuştur. Türkiye’nin Kore Savaşı’na asker göndermesi Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO: North Atlantic Treaty Organization)’ne girişinde önemli bir köşe taşı oluşturmuştur. Kore Savaşıyla birlikte Türkiye, NATO açısından Batı ekseninin ayrılmaz bir parçası olarak görülmüş ve bu durum günümüze kadar oluşturulan politikalarda etkili olmuştur.

Türkiye’nin uluslararası askeri harekât deneyimlerinden bir diğeri Kıbrıs Savaşı olmuştur. Bu savaş, Kıbrıs Türklerinin uğramış olduğu zulme son vermek için Zürih ve Londra antlaşmalarına dayandırılarak hukuki zemine oturtulmuştur. Savaşın taktik, operasyonel ve stratejik planlayıcısı olarak Türkiye, bu askeri harekâtı da başarıyla sonuçlandırmıştır. Harekâta adanın kuzeyindeki önemli bir kara parçası üzerinde, Kıbrıs Türklerine ait Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) devleti kurulmuştur.

KKTC uluslararası toplum tarafından tanınma noktasında sorunlar yaşamakla birlikte KKTC'nin uluslararası sisteme entegre edilmesi yönündeki çalışmalar devam etmektedir. Yaşanan tüm bu uluslararası askeri harekât deneyimlerinden başarıyla çıkan Türkiye Cumhuriyeti, bölgesinde mutlak barışı sağlama çabasını diplomasiyle de somutlaştırarak kararlı adımlar atmaktadır.

1.1. İkinci Dünya Savaşı Deneyimi

Türkiye, II. Dünya Savaşı sırasında savaş dışı kalabilmek yönünde politikalar geliştirmiştir. 1939 yılında Fransa, İngiltere ve Türkiye arasında imzalanan Üçlü İttifak Anlaşması ile Türkiye, II. Dünya Savaşı'nda tarafını seçmiştir fakat Mihver Devletlerine savaşın son yılına kadar savaş ilanında bulunmamıştır. Türk Dış Politikası karar vericileri, Avrupa'da patlak veren savaşta herhangi bir tarafa savaş ilanında bulunarak askeri bir kampanya yürütmenin, temelleri yeni atılmış olan Türkiye Cumhuriyeti'ne zarar vereceği düşüncesinde olmuşlardır. Türkiye, Lozan Barış Antlaşması ile bağımsızlığını sağlamış ve sonrasında özellikle Montrö Boğazlar Sözleşmesi olmak üzere ikili ve çok taraflı anlaşmalarla oluşturulan statükonun korunmasını istemiştir. Türkiye sahip olduğu stratejik konumu sebebiyle savaş sırasında Müttefik ve Mihver Devletlerin gündeminde önemli bir yer teşkil etmiştir. Türkiye'nin stratejik konuma sahip olmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri Türk Boğazları'dır. Boğazlar meselesi savaşın sonrasında da gündemde kalmaya devam etmiş, savaşan taraflar Boğazlar meselesine hassasiyetle yaklaşmıştır. Bunun yanında Türkiye'nin konumu İngilizler için sömürge yollarının güvenliğinin sağlanması adına önemli bir yer teşkil etmekle birlikte, Türkiye'nin Balkanlara olan yakınlığı, Irak üzerinden Basra Körfezine bağlanıyor olması ve Kafkaslarla olan bağlantısı savaşan taraflar için Türkiye üzerinde hesaplar yapılmasına sebep olmuştur. Türkiye jeopolitik konumunun sağlamış olduğu önem bir tarafa yeni kurulmuş bir devlet olarak ekonomik kalkınma hamlelerini sürdürme ve mevcudiyetini devam ettirme noktasında çaba sarf etmiştir. Bu sebeple savaşan taraflar arasında akılcı bir denge politikası kurma çabasında olmuştur. Türkiye'nin savaşa girmemeyi önceleyen bu denge politikası, hem Müttefik Devletler hem de Mihver Devletler tarafından baskı altında kalmasına neden olmuştur. Türkiye, Üçlü İttifak Anlaşması ile Fransa ve İngiltere tarafında olmasına rağmen en büyük ticaret ortağı Almanya ile de ticari ilişkilerini savaşın son yılına kadar sürdürmüştür. Bunun yanı sıra silah yapımında çeliği sertleştirmek için kullanılan ve savaş sırasında tüm taraflar için önem arz eden krom, Almanya'ya ihraç edilmiş; Türkiye de Almanya'dan askeri teçhizat edinmiştir (Oran, 2001: 396).

Balkanlar'ın Mihver Devletler tarafından işgal edilmesi, On İki Ada'nın İtalya tarafından silahlandırılıp Türkiye'yi kuşkulandıracak şekilde Asya'ya doğru emperyalist politika niyetlerinin beyan edilmesiyle Türkiye, Mihver Devletler tarafından çevrelenmiş bir konumda kalmıştır. Üçlü Müttefik Anlaşması'nın taraflarından biri olan Fransa'nın, Almanlar tarafından hızlı bir şekilde savaş dışı bırakılması ile Türkiye, müşkül bir hal içinde olmuştur. Buna ek olarak Almanya ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında bir saldırmazlık antlaşması yapılmış olması da Türklerin Polonya Sendromu yaşamasına sebep olmuş ve tıpkı Polonya gibi bu iki ülke arasında

bölüşüleceği endişesini beraberinde getirmiştir. Bir taraftan Almanların Balkanlardan sonra Türkiye'nin üzerine yürüyeceği endişesi, bir diğer taraftan SSCB'nin öteden beri süregelen Boğazlar konusundaki saldırgan politikası, Türkiye için aşılması zor bir süreç yaratmıştır. Türk Boğazları Almanya ile SSCB arasında pazarlık konusu olmuş fakat iki ülke arasında ortak bir mutabakata varılamamıştır. Savaş şartlarında Almanlar da Boğazların stratejik öneminin farkında olmuş ve kendisine rakip istememiştir. Türkiye'nin Polonya Sendromu, Almanya ile Türkiye arasında 18 Haziran 1942'de imzalanan saldırmazlık paktı ve akabinde 22 Haziran 1942'de Almanya'nın SSCB üzerine Barbarossa Harekâtını başlatarak saldırması üzerine son bulmuştur. Almanya Türkiye'yi yanına çekmek adına Türkiye'ye toprak vaadi de dâhil olmak üzere birçok farklı strateji geliştirmiştir. Almanlar Sovyetlere karşı Türkiye'yi etkisi altına almak adına ayrıca Turancı faaliyetler de dâhil olmak üzere maddi destekte bulunmuştur. Almanya Balkanlar'daki işgallerin Türkiye üzerine genişlemeyeceğine dair garanti vermiş, Alman askerleri Türk sınırına belirli bir uzaklıkta tutulmuştur. Almanlar Türkiye'yi endişelendiren İtalya'nın tutumlarına karşı da gergin havayı yumuşatmak için girişimlerde bulunmuştur. Almanya'nın bu politikalarına karşı Türkiye, denge siyasetiyle bu ülke ile ilişkilerini sürdürmüştür. Türkiye'nin bu tavrı Müttefik Devletler tarafından hoş karşılanmamıştır. Müttefik Devletler savaşın ortada olduğu bir dönemde Türkiye'yi kaybetmemek için Türkiye'ye karşı radikal sonuçlara yol açabilecek baskıcı politikalarından olabildiğince kaçınmıştır. İngiltere, Türkiye'nin kaybedilmemesi gerektiği yanında değerli müttefik de olduğunu ve desteklenmesi gerektiğini Müttefik Devletlere ifade etmiştir. İngiltere ve SSCB doğu cephesinde Almanya ile savaşa devam ederken Türkiye'yi kendi saflarında tutmak için kaygılı olduğu konulara dair teminatlar içeren notalar vermiştir. Bunun yanında SSCB ile Türkiye arasında bir saldırmazlık bildirisi imzalanmıştır (Özçelik, 2010: 253-269).

Saldırmazlık bildirisi SSCB için konjonktürel bir tutum olarak kalmış ve Stalingrad Muharebesi sonrası Almanlara karşı üstün bir konuma gelen Sovyet Rusya, tekrardan başta Boğazlar üzerinden olmak üzere Türkiye'yi endişeye sevk eden tutumlar içerisinde olmuştur. SSCB'nin Boğazlar ile ilgili emelleri içerisinde, Müttefik Devletlerin savaşta Mihver Devletlere karşı üstünlük kurmasının yanında, savaş sonrasında Karadeniz'de Rusların lehine bir statüko kurulması yer almaktadır. Rusların yüzyıllardır vazgeçmediği sıcak denizlere inme politikası ve ulusal güvenliği açısından önem verdiği Boğazlarda savaş sonrası kurulacak düzende ayrıcalıklar elde etme isteği, II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'ye verilen notalarda gözler önüne serilmiştir. Böyle hassas dengelerin var olduğu bir süreçte Türkiye, II. Dünya Savaşı sırasında SSCB'ye karşı temkinli bir siyaset izlemiştir. Bu minvalde Üçlü Müttefik Anlaşması'nın 2 numaralı ek maddesine göre Türkiye, Sovyetleri karşısına alabilecek her türlü girişimden uzak kalacağını garanti altına almıştır. Sovyet Rusya, gerek Almanya ile uyum halindeyken gerekse de Müttefik Devletlerin safında Almanya'ya karşı savaşırken Türkiye üzerinde gerçekleştirme arzusunda olduğu emellerinden vazgeçmemiştir. Sovyet Rusya'nın Boğazlar konusundaki bu ısrarcı tutumunun başından beri farkında olan Türk dış politikası belirleyicileri, bu gerçeklik bağlamında politikalar geliştirmek durumunda kalmışlardır. Sovyet Rusya Almanya karşısındaki muğlâk durumu ortadan kaldırıp avantajlı bir konuma geçene kadar Türkiye'nin savaşa girmesi noktasında diğer

Müttefik Devletler gibi Türkiye'ye baskı yapmıştır. Fakat bu avantajlı duruma sahip olunduktan sonra Türkiye'nin kendi haline bırakılmasını arzu eden bir politika yürütmeleri, Türkiye'nin dış politika yapma sürecinde karar vericiler için çelişkili bir durumu teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra Müttefik Devletler arasında Stalingrad Muharebesinden sonra Almanya'nın çözülmesini hızlandırma ve Balkanlar üzerinden yeni bir cephe hattının açılıp açılmaması noktasında tartışmalar yaşanmıştır. Bu noktada Sovyet Rusya, Balkanlar'da yeni bir cephe hattının açılmasını istememiştir. Zira Almanlar karşısında zaten üstün bir konumda olan SSCB, Balkanlar'da Almanlardan boşalacak olan bölgede savaş sonrası nüfuz kurmayı amaçlamıştır. Boğazlar, Balkanlar'la bağlantılı olarak Sovyet Rusya'nın Karadeniz'de kurmak istediği statükonun mihenk taşıını oluşturmuştur. Karadeniz'de kontrolünü arttırmak isteyen Rusya'nın Müttefik Devletlerden Bulgaristan'da üs kurma talepleri de olmuştur. Tüm bu gelişmeler, aslında savaş sonrası kurulmak için çabalanan yeni düzende, bölgesel bağlamda Türkiye'yi çok yakinen ilgilendiren konuların meydana gelmiş olduğunu göstermektedir. Bu gelişmeler karşısında, Türk dış politikası karar vericileri, Türkiye'nin milli menfaatlerini her şeyin üstünde tutan bir anlayışla hareket etmiştir. Türkiye'nin milli menfaatlerinin her şeyin üstünde tutulduğu, dönemin Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nun, Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi von Pappen'e karşı kurmuş olduğu şu cümlelerde de görülmektedir (Oran, 2001: 434):

“... Biz, bu savaşın bir tarafın topyekûn yenilgisiyle son bulmasını istemiyoruz. Türkiye'nin çıkarı görüşmelerle barışın sağlanması yönündedir. Müttefik olmamıza rağmen biz kendimizin herhangi bir şekilde kullanılmasına izin vermedik. Biz egoistiz ve yalnız kendimizi düşünürüz”

Menemencioğlu'nun bu sözleri, aynı zamanda Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na dair genel politikasına da ışık tutmaktadır. Dönemin Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nun da ifade ettiği gibi Türkiye, Müttefik Devletler safında yer almasına rağmen aceleci ve maceraperest adımlardan uzak; akliselim, milli çıkarlarını önceleyen, soğukkanlı adımlar atarak süreci yönetme gayreti içerisinde olmuştur. Türkiye savaş dışı kalma pozisyonunu sürdürürken bunu kuru bir inada dayandırıp gerçekçi politikalarından uzaklaşmak yerine, Müttefik Devletlerle müzakereler yaparak olası bir savaşa girme halinde, içerisinde bulunacağı vahameti müttefikleriyle atlatma çabasında olmuştur. Türkiye savaşa girme halini iki koşula dayandırmıştır. Bunlardan ilki Türkiye'nin savaşa girdiği takdirde savaş sürdürülecek miktarda askeri teçhizata sahip olmamasıdır. Bu sebeple Türkiye, Müttefik Devletlerin askeri teçhizat yardımına ihtiyaç duymuştur. Türkiye'ye savaşa girme konusunda baskı yapılmadan önce, İnönü ve Churchill'in Adana Yenice Tren İstasyonu'nda bir vagon içerisinde yapmış oldukları görüşmede, Türkiye'nin savaşa girmek için yeterli miktarda askeri teçhizata ihtiyacı olduğu birinci ağızdan bir kere daha vurgulanmıştır. Türkiye yeterli miktarda askeri teçhizata sahip olmadığını ifade ederek savaş dışı konumunu, Müttefik Devletlerin zaferi büyük ölçüde kesinleşene kadar sürdürmüştür. Türkiye talep etmiş olduğu askeri teçhizat yardımlarını geniş bir perspektif içerisinde değerlendirmiş ve savaş sonrası oluşabilecek yeni düzende kaynaklarını tüketmiş olarak yer almak istememiştir. Numan

Menemencioğlu'nun ifade ettiği üzere bir tarafın mutlak zaferi Türkiye'nin çıkarları ile örtüşmemiştir. Böyle bir değerlendirmenin ne kadar isabetli olduğunun göstergeleri ise savaşın bitiminde SSCB'nin Türkiye'nin doğusundaki toprak talebi ve Boğazlar hakkındaki saldırgan tutumunu devam ettirmesi olmuştur. Türkiye doğrudan topraklarına yönelik olası bir saldırı riskine karşı öz savunmasını yapabilecek gücünü muhafaza etmek istemiştir. Türkiye'nin savaşa girmek için sunmuş olduğu ikinci koşul ise savaş bitmeden önce statükoya dair siyasi taahhütler olmuştur. Zira Türkiye tarihinden dersler çıkararak Müttefik Devletlerin savaş sonrası zayıf bir Türkiye'nin milli menfaatlerine zarar verecek girişimleri olabileceğini öngörmüştür. Bu değerlendirmenin ne kadar isabetli olduğu savaş sonrası Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere ve Sovyet Rusya arasındaki görüşmelerde gözler önüne serilmiştir. Müttefik Devletlerin zaferi kesin bir hal almaya başlayınca İngiltere ve ABD, Türkiye'nin Almanya ile ticari ve diplomatik tüm ilişkilerinin sona erdirilmesini talep etmiştir. Aksi bir halde ise Türkiye'nin savaş sonrası oluşacak yeni dünya düzeninde yerinin muğlâk bir konumda olacağı ifade edilmiştir. Savaşı kazanacak olan tarafın büyük ölçüde belirlenmiş olduğu 1945 yılında Yalta Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansta alınan kararlardan biri, San Fransisco'da düzenlenecek olan Birleşmiş Milletler (BM) Konferansına 1 Mart 1945 tarihi itibarıyla Almanya ve Japonya ile savaş halinde olan devletlerin kurucu üye olarak davet edilmesi olmuştur. Daha önce Almanya ile tüm ilişkilerini kesmiş olan Türkiye, bu kez Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmek durumunda kalmıştır.

Özetle, Türkiye II. Dünya Savaşı'nda son yıla kadar savaş dışı kalmayı başarmış ve savaşın kazanan tarafı kesinleşince, savaş sonrası düzende yerini sağlamlaştırmak için Mihver Devletlere savaş ilanında bulunmuştur. Türkiye bu hamlesiyle her ne kadar belirli dönemlerde Müttefik Devletlerin yoğun tepkisine maruz kalmış olsa da savaş sonrasında Batı Bloğunda yer almayı başarmıştır. Böylece ilerleyen dönemde Sovyet Rusya'nın Türkiye üzerindeki tehditleri de Batı Bloğu desteği sayesinde başarıyla püskürtülmüştür. Türkiye, II. Dünya Savaşı gibi tüm dünyada yıkımlara sebep olmuş, büyük kayıpların yaşandığı bir savaşta, hem savaş dışı kalmayı hem de herhangi bir zayıflık vermeden savaş sonrası düzende yerini almayı başarmıştır.

1.2. Kore Savaşı

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte dünya düzeninde çift kutuplu bir yapı meydana gelmiş ve Soğuk Savaş dönemi başlamıştır. Türkiye, çift kutuplu bu sistemde yönünü kararlı bir şekilde Batı'ya çevirmiştir. Zira Türkiye, SSCB kaynaklı güvenlik problemleri yaşamıştır. Türkiye, bu durumun çözümünü ancak Batılı devletlerle daha sıkı ilişkiler geliştirerek aşacağına inanmıştır. ABD savaş sonrası düzende Türkiye'nin önemini farkında olmuş ve bu kapsamda Türkiye, savaş sonrasında Marshall yardımlarından yararlanmıştır. Türkiye bu yardımlardan yararlanmasının yanında Batılı devletler arasındaki kolektif savunma örgütü olan NATO'ya katılmak istemiştir. Türkiye'nin NATO'ya katılımı, savunma alanının genişleyeceği sebebiyle birkaç kez reddedilmiştir. Türkiye ise NATO'ya katılma ülküsünden taviz vermeyerek bu yolda adımlar atmaya devam etmiştir. Atılan adımlar arasında Batılı devletlerin Türkiye'ye karşı algısının değişmesinde en büyük role sahip olan adımlardan biri de

Kore Savaşı'na Türkiye'nin asker göndermesi olmuştur. Bunun yanında Türkiye'nin NATO'ya katılmasında Kore Savaşı'na asker göndermesi tek başına katılımın yolunu açmamıştır. Bunun en büyük kanıtı Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı sonrasında NATO'ya yaptığı başvurusunun reddedilmesi olmuştur. İngiltere'nin bu noktadaki politikası büyük ölçüde sömürgelerinin güvenliğini sağlama amaçlı kendi çıkarlarını gözeten bir anlayışla oluşturulmuştur. İngiltere, Türkiye'nin NATO'ya doğrudan katılımı yerine bir Akdeniz Paketi'nin kurulmasını istemiştir. İngiltere'nin Türkiye'nin doğrudan üyeliğine karşı olma politikasına, bazı Batı Avrupalı devletler de savunma alanının genişleyeceğini düşünerek destek vermiştir. Fakat II. Dünya Savaşı sonrası oluşan dengelerde ABD'nin, NATO'da ağırlığı açık bir biçimde görülmektedir. ABD, Avrupa devletlerinin aksine, NATO'nun başat gücü olarak, SSCB'ye karşı daha bütüncül ve kapsayıcı mücadele etme politikası kurmuştur. Bu noktada Avrupalı devletler ulusal güvenlik refleksiyle sınırlarını koruma politikası izlerken ABD ise Sovyet Rusya'ya karşı, süper güç durumunu pekiştirerek üstünlük sağlamak için küresel ölçüde politikalar geliştirmiştir. Kore Savaşı bu durumun açık bir tezahürüdür. Soğuk Savaş süresince Kore Savaşı'na benzer örnekler görülmüştür. ABD'nin bu politikaları, Türkiye'nin stratejik konumunun Sovyet Rusya'ya karşı Avrupa'nın savunulmasında ne denli önem arz ettiğinin bilincinde olduğunu göstermiş ve Türkiye'nin NATO'ya üye olma sürecinde önemli bir yer teşkil etmiştir. Türkiye'nin üyelik sürecinde stratejik konumuna vurgu yapanlardan biri de daha sonra ABD'nin 34. Başkanı olacak olan Dwight Eisenhower olmuştur. Dwight Eisenhower 1951 yılının Ocak ayında, dönemin Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Komutanı olarak dönemin ABD Başkanı Harry S. Truman'a Türkiye hakkında bir mesaj göndermiştir. Bu mesajın içeriğinde Avrupa'yı bir darboğaza benzetmiş ve SSCB'ye karşı Türkiye ve Yugoslavya'nın önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca İstanbul'da Amerikalı misyon şeflerinin olduğu ve dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın da katılmış olduğu bir konferans sonrasında, dönemin Ortadoğu, Güney Asya ve Afrika'dan sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı George McGhee, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya tam üyeliğinin dikkate alınması noktasında uyarıda bulunmuştur. Bu gelişmeler bağlamında dönemin ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson konuya dair fikrini değiştirmiş ve ABD Başkanı Truman'ı da bu doğrultuda ikna etmiştir. Bu anlayışın benimsenmesiyle birlikte Truman, Türkiye ve Yunanistan'ın tam üyeliğini destekler şekilde politika izlemiştir (Hale, 2012: 85-86).

Tüm bu siyasi gelişmelere ek olarak, daha önce de vurgulanmış olduğumuz gibi Kore Savaşı, Batı ile Türkiye ilişkilerinin gelişmesinde ve Türkiye'nin NATO'ya tam üyelik sürecinde dinamo işlevi görmüştür. Kore Savaşı, SSCB etkisindeki bir devlet olan Kore Demokratik Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ile ABD etkisindeki Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) arasında, Kuzey Kore ordularının Güney Kore'ye saldırması ile başlamıştır. Bu gelişme üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararı ile Kore yarımadasında barışın sağlanması adına kuvvet gönderilmesine karar verilmiştir. SSCB, o dönem Çin'in BM'de yer almıyor olmasını boykot etmesi sebebiyle, temsilcisinin toplantıda yer almamasından dolayı, alınan kararı boykot edememiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Demokrat Partili Adnan Menderes başbakanlığındaki Türkiye Hükümeti, verilen bu kararı Batı ile olan ilişkilerin

geliştirilmesinde büyük bir fırsat olarak görmüştür. Böylece Celal Bayar'dan önceki dönemin daha önce Cumhurbaşkanı İsmet İnönü döneminde başlatılan NATO'ya üye olma politikası pekiştirilerek sürdürülmüştür. Kore Savaşı'na asker göndermenin NATO üyeliğini de beraberinde getireceğine inanılmıştır. NATO'ya üyelik sadece askeri bir güvence olarak görülmemiş, çok partili hayata geçilmesi sonrasında Türkiye'nin demokratikleşmesi ve gelişmesi için de bir araç olarak görülmüştür. Bu minvalde, hızlı bir şekilde Kore'ye asker gönderilmesi kararı alınmıştır. Bu karar, TBMM'nin onayı olmadan alınmıştır. Daha sonra TBMM'de hükümete verilen gensoru ile birlikte hükümet, TBMM'nin onayını almıştır. Bu geciken karar, ülke siyasetinde tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Muhalefet Partileri, CHP ve Millet Partisi, kararın Anayasa'ya aykırı olduğunu savunmuştur. Muhalefetin itiraz ettiği nokta, savaş ilanı durumlarında TBMM'nin onayı olması gerektiği yönünde olmuştur. Hükümet ise bunun bir savaş ilanı olmadığı, BM Anayasası doğrultusunda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) görev gücü olarak yer alacağını vurgulamıştır. Bu mesele siyasetçilerinin yanı sıra hukukçular, basın-yayın organlarının mensupları gibi farklı zümreler arasında da tartışılmıştır. Tüm bu tartışmalara rağmen milli duruş korunmuş, Türk kamuoyu ordusuna desteğini sunmuştur. Barış Severler Derneği adlı kurum Kore'ye asker gönderilmesine karşı çıkmış ve hükümet tarafından kapatılarak bazı yöneticileri tutuklanmıştır (Duman, 2019: 683).

Türkiye, Kore'ye Tahsin Yazıcı komutasındaki 5083 asker mevcutlu bir tugay göndermiştir. Tugay, Kore'ye ABD gemileri ile ulaştırılmış, yol sırasında eğitime tabi tutularak ABD silahlarını kullanmışlardır. Kore'deki Türk Tugayı, ABD Ordusu'na bir destek unsuru olarak görevini sürdürmüştür. Kutup Yıldızı kod adı verilen Türk Tugayı, daha sonra başarıları ile BM Orduları arasında "number one" (bir numara) olarak anılmaya başlanmıştır. Türk Tugayı'nın başarıları takdir edilerek ödüllendirilmiş ve dünya basınında da yer alarak kahramanlığı ile adından söz ettirmiştir. Türk Tugayı bu süreçte 14 muharebede bulunmuştur. Kunuri, Kumyangjang-ni, Taegyewon-ni, Wegas muharebeleri Türk Ordusu'nun büyük katkı sağladığı muhaberelelerden olmuştur. Kore Savaşı'ndaki Türk Tugayı'nın zayıyatı 721 şehit, 2147 yaralı, 175 kayıp olmuştur. Türkiye'nin ilk sınır ötesi harekâtı olan Kore Savaşı, Türkiye'nin NATO üyeliğinin onaylanmasında önemli role sahip olmasının yanında, başta Türk-Amerikan ilişkileri olmak üzere Batı ile olan ilişkilerde olumlu bir etki yaratmıştır (TRT Haber, 2018c).

1.3. Kıbrıs Savaşı

Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Barış Anlaşması ile birlikte Kıbrıs'ın İngilizlerin egemenliğinde olduğunu kabul etmiştir. Türkiye içinde bulunduğu şartlar sebebiyle Kıbrıs noktasında uzunca bir süre politikasızlık içerisinde olmuştur. Bu durum Kıbrıs'ta Rumların, İngilizlere karşı ayaklanması sonrasında, İngiltere'nin Kıbrıs sorununa Türkiye'yi de bir taraf olarak davet etmesiyle sona ermiştir. ABD, NATO'nun güney kanadında iki müttefik devlet olan Türkiye ve Yunanistan arasında bir çatışma olmasını istememiştir. Her iki müttefik devlet de ABD'nin yapmış olduğu yardımlardan istifade etmiş ve II. Dünya Savaşı sonrasında karşılıklı olarak yapıcı tutumlar içerisinde olmuşlardır. Kıbrıs meselesi büyük ölçüde dönemin değişen koşullarına göre şekillenmiştir. Soğuk Savaş döneminin yerini daha

ılımlı politikaların alması ile birlikte hali hazırda ada içi dinamikler iki komşu devletin ilişkilerine yansımış, Kıbrıs sorununa karşı daha aktif politikalar geliştirmişlerdir. Türkiye, Kıbrıs politikasında yürütmüş olduğu diplomasiyi pekiştirmek adına askeri müdahalelerde bulunmuştur. Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu askeri müdahaleler caydırıcı bir etki yaratarak Türkiye'nin diplomasi masasında elini güçlendirmiştir. Türkiye, Kıbrıs'a karşı askeri önlemler almış olsa da tam teşekküllü bir çıkartma harekâtının gerçekleştirilmesi 1974 yılında mümkün olmuştur. Bu tarihte Yunanistan'daki Albaylar Cuntası, Kıbrıs'ın meşru cumhurbaşkanı Makarios'a karşı bir darbe girişiminde bulunmuş ve bunun üzerine Türkiye daha önce yüklenmiş olduğu garantörlük yükümlülükleri kapsamında adaya askeri çıkarmada bulunmuştur. Birçok açıdan Türk tarafının avantajlı olduğu bir konjonktürde gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ilk aşamasında, Türkiye adanın %11'ine sahip olmuştur. Türkiye ilk askeri girişimiyle meşruiyetini dünyaya kabul ettirmiştir. Zira Yunanistan'da demokratik olmayan bir yönetimin gerçekleştirmeye çalıştığı darbe Türkiye tarafından püskürtülmüş, Türkiye adadaki Kıbrıs Türklerinin güvenliğini garanti altına almıştır. Türkiye hem sahada hem masada kazanmış olduğu bu avantajlı konumu geliştirmeyi başarmış ve ikinci müdahalesinde adadaki toprağını genişleterek, adanın %34'üne sahip olmuştur.

Bugün Kıbrıs sorunu çözümsüzlük ekseninde varlığını sürdürmektedir. Adada birçok farklı çözüm yolu denenmesine rağmen sorun tam manasıyla çözüme kavuşturulamamıştır. Türk dış politikasının her daim en önemli gündem maddelerinden olan Kıbrıs, Türkiye'nin stratejik açıdan adeta bir şah damarı olmuştur. Zira Türkiye, Ege Denizi'ndeki Yunan adalarının varlığıyla adeta kuşatılmıştır. Kıbrıs'ta Rum tarafının isteği olan Enosis'in gerçekleştirilmesi durumunda, bu kez aynı sorun Akdeniz'de yaşanacak ve Türkiye denizleri itibariyle Antalya Körfezi'nin ötesine gemilerini yüzdüremeyen bir devlete, diğer ifadeyle bir açık hava hapisanesine dönüşecektir.

Türkiye'nin milli güvenliği açısından hayati bir önem teşkil eden bu durum, dönemin Türk karar vericileri için de özel bir anlam ifade etmiştir. Günümüze gelindiğinde bu durum hala geçerliliğini korumuş ve kuşatılma tehlikesini tamamen bertaraf etmek için iki devletli çözümden yana bir politika geliştirilmiştir. Günümüzde Doğu Akdeniz'de hidro karbon yataklarının da keşfedilmesi ile adanın stratejik değeri pekişmiştir.

2. PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU VE TÜRKİYE'NİN TERÖRLE MÜCADELESİ

PKK Terör Örgütü, terörist başı Abdullah Öcalan ve arkadaşları tarafından 1978 yılında Lice'de kurulmuştur (Barlık, 2021). Terör örgütü PKK, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda yaşayan Kürt kökenli vatandaşların sözde temsilciliğini üstlenerek, Türkiye'yi bahsedilen bölgelerde işgalci olarak tanımlamıştır. PKK, Marksist-Leninist bir çizgide silahlı mücadeleye girerek, Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde terör eylemleri gerçekleştirmiştir. PKK'nın stratejisi, kırsalda kontrolü ele geçirip ilçe merkezlerini bu yolla çevreleyip kuşatarak halkı da sindirerek büyük çaplı bir ayaklanma çıkartmak şeklinde olmuştur. PKK kırsalda etkili olma çabası, Türkiye Cumhuriyeti'nin geliştirmiş

olduğu terörle mücadele stratejileri ile birlikte amacına ulaşamamıştır. PKK bölgedeki istikrarsızlıklarından istifade etme amacıyla kendine alan oluşturma çabasında olmuştur. Lübnan İç Savaşı'nın da yaratmış olduğu istikrarsızlık sonucu PKK, Suriye tarafından kontrol edilen Bekaa Vadisi'ni üst bölgesi konumuna getirmiştir. Yaşanan savaşlar ve olumsuz gelişmeler sonucunda istikrarsız ortamının olduğu diğer bir bölge olan Kuzey Irak coğrafyasında PKK, kamplar kurarak üstünlük kurmaya çalışmıştır. Türkiye terörle mücadelede aldığı askeri önlemlerin yanında uluslararası siyasetteki gücünü de kullanarak Suriye'den terörist başı Abdullah Öcalan'ın çıkartılmasını sağlamış ve böylelikle bir süre başka ülkelerde barınmaya çalışan terörist başı Öcalan, Kenya'da Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu operasyon ile yakalanarak Türkiye'ye getirilmiş, yargılamalar sonucunda müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Suriye ile Adana Mutabakatı imzalanmış ve Suriye, topraklarında PKK unsurlarını barındırmayacağına dair Türkiye'ye teminat vermiştir. Suriye ile imzalanan anlaşmanın benzeri Irak ile de yapılmış ve bu anlaşma ile birlikte Türkiye, Kuzey Irak'a gerçekleştireceği operasyonlarda hukuki dayanağa sahip olmuştur. Türkiye'nin Irak ile yapmış olduğu bu anlaşma sonrasında Kuzey Irak'a 1990'lı yıllarda çok büyük askeri harekâtlar düzenlemiş ve günümüze kadar askeri harekâtlar belirli aralıklarla devam etmiştir. Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra örgüt tek taraflı ateşkes ilan etmiş ve daha çok siyasi alanda mücadelenin sürdürüleceği algısı yaratmıştır. PKK'nın zaman kazanmak için ortaya çıkarmış olduğu bu ateşkes kalıcı olmamış ve PKK terör eylemlerine devam etmiştir. PKK 2007 yılında Türkiye, Irak, Suriye, İran devletlerinin belirli bölgelerinde terör eylemlerini çatı bir örgüt olan Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) adı altında toplamıştır. Bu oluşumla birlikte PKK devlet aygıtına benzer bir şekilde teşkilatlanmayı amaçlamıştır. Bu minvalde büyük sözde Kürdistan devletini kurmayı amaçlayan PKK/KCK, eylemlerini siyasi alanda da devam ettirmiştir. PKK, KCK yapılanmasından önce siyasi anlamda meşruiyet kazanabilmek adına eylemlerde bulunmuştur. Başta Almanya olmak üzere Avrupa'da da eylemlerde bulunan PKK, Avrupa Birliği'nde sempati kazanmak için insan haklarını ön plana çıkararak girişimlerde bulunmuştur (Karaağaç ve Acar, 2020: 78-87).

Türkiye, PKK terör örgütüne karşı mücadeleyi 2009 yılındaki çözüm sürecinin başlamasına kadar devam ettirmiş ve çözüm süreci 7 Haziran 2015 seçimlerine kadar devam etmiştir. Çözüm süreciyle esasında, terör sorununun PKK'nın silah bırakarak meselenin siyasi arenada neticelenmesi amaçlanmıştır. Çözüm süreci PKK'nın tekrar saldırıya geçmesi sonucunda akamete uğramıştır. PKK ve Demokratik Birlik Partisi (PYD: Partiya Yekîtiya Demokrat), Suriye İç Savaşı sırasında şehir savaşlarında edindiği tecrübeyi, çözüm süreci akamete uğradıktan sonra Türkiye'de uygulamak istemiştir. Bu durum PKK'nın Türkiye'de varlığına ağır bir darbe vurulmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye hendek operasyonlarında teröristleri şehirlerden temizleyerek bölgeyi yeniden inşa etmiş ve bölgede düzeni tekrar sağlayarak vatandaş ile arasında sıkı bir bağ kurulmasının önündeki engelleri kaldırmıştır. Esasen çözüm süreci ile birlikte ulaşılmak istenen daha önce terörle mücadele noktasında benzer deneyimleri yaşamış ve siyasi adımlar atarak başarılı olan ülkeler göz önüne alınarak nihai ve kalıcı bir çözüm geliştirmek olmuştur. Hendek operasyonları olarak anılan şehir operasyonlarını takip eden

süreçte, terörle mücadele kararlılıkla devam etmiş ve Türkiye sınırları içerisindeki terörist sayısı 200'e kadar düşmüştür (TRT Haber, 2018a).

Çözüm sürecinde Güneydoğu Anadolu bölgesinde ekonomi ve refah alanlarında iyileşmeler gözlenmiş; bazı örgüt üyeleri KCK davalarından sonra serbest bırakılmıştır. Bu süreçte PKK ile görüşmeler devam etmiş ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kürt vatandaşların çoğunlukta olduğu birçok ilde belediyelerde çift dilli hizmete geçilerek, tabelalarda Kürtçe isimler yer almaya başlamıştır (Deniş, 2021: 165).

Son yıllarda geliştirilen yerli savunma sanayi ekipmanları içerisinde silahlı ve silahsız insansız hava araçları, terör hedeflerine karşı etkili bir mücadele yürütülmesi noktasında büyük bir avantaj sağlamıştır. Zira genellikle mağaralardan sızma girişimleri ile saldıran PKK'ya karşı insansız hava araçları isabetli atışlar yaparak terör unsurlarını etkisiz hale getirmiştir. Suriye İç Savaşı ve Çözüm Süreci ile birlikte bölgedeki nüfuzunu belirgin bir şekilde arttıran ve uluslararası kamuoyunun önemli bir kısmından destek bulan PKK/PYD'ye, 2015 yılından bu yana sınır içinde ve özellikle Suriye'nin kuzeyi olmak üzere gerçekleştirilen askeri harekâtlarla ağır darbe vurulmuştur. PKK/PYD terör örgütü, ABD başta olmak üzere aldığı uluslararası desteklerle varlığını sürdürme gayesinde olsa da Türkiye'nin terörle kararlı mücadelesi sonrasında, gelinen noktada geçmişte elde ettiği avantajlı konumunun çok gerisinde kalmıştır (Karaağaç ve Acar, 2020: 84-88).

2.1. Çelik Harekâtı

Terör örgütü PKK, Kuzey Irak'ta Türkiye'nin de sınırdış olduğu, Körfez Savaşı sonrası istikrarsızlaşan bölgede oluşan boşluktan istifade ederek bahsi geçen bölgeye yerleşmeye çalışmıştır. Ek olarak Barzani ile Talabani arasındaki çatışmalar PKK'nın bölgedeki varlığını pekiştirmesine yardımcı olmuştur (Öğür vd., 2014: 37).

Türkiye Cumhuriyeti, PKK terör örgütünün bölgedeki faaliyetlerini engellemek, PKK'ya ait kampları imha ederek bölgedeki teröristleri etkisiz hale getirmek ve örgütü bölgeden kalıcı bir şekilde çıkarmak için 21 Mart 1995 tarihinde Çelik Harekâtını başlatmıştır. Bölgenin sarp ve dağlık arazi yapısı askeri bir harekâtın icrasını zorlaştırmıştır. TSK bu askeri harekâtı 13'ü general olmak üzere 35.000 asker ile icra etmiştir. Geniş bir alanı kapsayan bu harekât ile birlikte 3 gün içerisinde tüm PKK kampları ele geçirilmiş ve kampların ele geçirilmesinden bir gün sonra da harekât alanının tümüne hâkim olunmuştur. Türk resmi makamlarının açıklamasına göre bu harekâtle birlikte 555'i ölü olmak üzere 568 terörist etkisiz hale getirilmiştir (TRT Haber, 2019).

TSK birlikleri Nisan ayının sonlarına doğru geri çekilmeye başlamıştır. Geri çekilme 3 Mayıs tarihinde tamamlanmıştır. Harekât sırasında Irak'ın güneyine doğru iç kısımlara çekilen PKK militanları, harekât sona erdikten sonra tekrar harekât icra edilen bölgeye geri dönmüştür. Çelik Harekâtı'nda Türk ordusunun 35.000 kişilik bir kolordu ile harekâtı icra etmesi, sadece PKK için değil aynı zamanda bölgesel anlamda Türkiye'nin ulusal sınırlarının savunulması noktasında bir kararlılık mesajı vermiştir. Bunun yanında Çelik Harekâtı'nın icra edilmesinde görev alan komutanlar, yerli ve

yabancı askeri uzmanların harekât hakkındaki görüşleri incelendiğinde farklı değerlendirmelere ulaşılmaktadır. Harekâta katılan komutanlar PKK'ya ağır bir darbe vurulduğunu vurgulamaktadır. Yerli ve yabancı askeri uzmanlar ise Türkiye'nin harekât icra edilmeden önce hazırlık aşamasında sınırda yapılan yığınağın PKK'nın istihbaratçıları tarafından öğrenilmemesine ihtimal vermemişlerdir. Bu değerlendirmeye göre teröristler yığınağın yapıldığını gördükten sonra Irak'ın içlerine doğru çekilmeye başlamıştır. Ek olarak bazı askeri uzmanlara göre gerilla taktiği ile faaliyet gerçekleştiren bir terör örgütüne karşı kolordu seviyesinden daha küçük sayıda ve ağırlıklı olarak özel kuvvetler ile harekâtın gerçekleştirilmesinin harekât başarısının lehine olacağı ifade edilmiştir (Özgen, 2015: 79-87).

2.2. Çekiç Harekâtı

Türkiye 1997 yılında Kuzey Irak'taki PKK hedeflerine karşı terörle mücadele tarihinin en kapsamlı harekâtı olan Çekiç Harekâtı'nı gerçekleştirmiştir. Çekiç Harekâtı'nın operasyon alanı Kuzey Irak'taki tüm PKK kamplarını kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Bu harekâta PKK, Türk ordusu ile cephe çatışmasına girmiş ve büyük kayıplar vermiştir. Türkiye bu harekâta Mesut Barzani önderliğindeki peşmerge güçleri ile birlikte PKK'ya karşı mücadele yürütmüştür. Silahlı olarak Türkiye'ye karşı saldırıda bulunmamış olsa da Celal Talabani önderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) başta olmak üzere, bazı yerel gruplar PKK'yı desteklemiştir. Çekiç Harekâtı Sinath-Haftanın, Metina, Zap, Nirve, Rekanbasyon, Hakurk, Hayırsız Dağları, Garadağ ve Bote bölgelerinde düzenlenmiştir. Harekât sonucunda 2.730'u ölü olmak üzere 3.145 terörist etkisiz hale getirilmiştir. Çekiç Harekâtı'na 50.000 asker ve 4.000 köy korucusu katılmıştır (Uluslararası Politika Akademisi, 2019).

Çekiç Harekâtı gerçekleşmeden önce öğrenilip, CIA tarafından Yunanistan istihbaratının harekât konusunda bilgilendirildiği ve bu yolla PKK'nın operasyondan önceden haberdar olduğu iddiaları o dönemin gündeminde yer almıştır (Küçük, 2017: 30-31).

AB, Türkiye'nin Çekiç Harekâtı'nı Genelkurmay Başkanı'nın kendi kararıyla gerçekleştirdiğini savunarak Türkiye'de ordunun sivil yönetimin kontrolü dışında hareket etmesinin AB'nin görüşleri ile uyuşmadığını vurgulamıştır (Barbak, 2018: 38-39).

2.3. Güneş Harekâtı

Güneş Harekâtı, Türkiye Cumhuriyeti'nin terör örgütü PKK'nın Kuzey Irak'taki kamplarına yönelik 1990'larda başlayan askeri operasyonların devamı niteliğinde olmuştur. Güneş Harekâtı 10.000 askerle 21 Şubat 2008'de başlamış, sekiz gün devam etmiş ve 29 Şubat tarihinde sona ermiştir. Harekât kış mevsiminde, zor bir arazide ve çetin kış şartlarında gerçekleştirilmiştir. PKK terör örgütü kış aylarını yaz aylarına göre çetin kış şartları sebebiyle daha eylemsiz bir şekilde geçirmektedir. Harekât ile birlikte yalnızca teröristler etkisiz hale getirilmemiş ayrıca PKK'nın altyapısına ağır darbe vurulmuştur. PKK'nın sığındığı mağaralar bu harekâtle birlikte TSK tarafından tahribata uğratılmıştır. Güneş Harekâtı'nda 240 terörist etkisiz hale getirilmiştir. TSK tarafında ise 24 güvenlik görevlisi şehit

olmuştur. Güneş Harekâtı'nın yapıldığı dönemde Genelkurmay Başkanlığı'nın komuta kademesi, 1990'lı yıllardaki askeri harekâtlardan edindikleri tecrübe ile Güneş Harekâtı'nı emir komuta etmiştir (Bila, 2008).

Harekâtın temel hedefi PKK'nın Zap kampını teröristlerden arındırmak olmuştur. Güneş Harekâtı, Barzani tarafının harekâta temkinli yaklaşması yönü ile 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen diğer operasyonlardan ayrılmaktadır. Güneş Harekâtı, Türkiye ile KYB arasında yakınlaşmayı beraberinde getirmiştir. Harekât sonrası Irak Cumhurbaşkanı sıfatıyla Celal Talabani Ankara'ya davet edilmiştir. Bunun yanında KYB cephesi, PKK uğruna uzun yıllar sonucu gerçekleşen kazanımların yitirilmesine müsaade etmeyeceklerini ifade etmiştir. Güneş Harekâtı sürecinde dönemin ABD Savunma Bakanı Robert Gates 28 Şubat'ta Türkiye'ye bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaretten bir gün sonra ise harekât sona ermiştir. Bu durum kamuoyunda harekâtın ABD tarafından yapılan baskı ile erken bitirildiğine dair algı oluşturmuştur. O dönem Genelkurmay Başkanlığı konu ile ilgili basın açıklaması yapmış ve iddiaları yalanlamıştır. Ek olarak dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt da bu iddiaları sert bir dille yalanlayarak "ABD git dedi gittik, dur dedi durduk. Bunu kanıtlasınlar bu üniformayı çıkartırım. Ne ABD'den ne de içeriden harekât sonlansın diyen olmadı. Siyasi şeyler oldu ama harekâta tesir etmedi" (Arıkan, 2008) ifadelerini kullanmıştır. ABD Savunma Bakanı Robert Gates'in anılarının olduğu Duty isimli kitapta, Güneş Harekâtı'nın durdurulmasından bir gün önceki Türkiye ziyareti ile ilgili şu ifadeler kullanılmıştır (Yeniçağ, 2015):

"Buna rağmen benim getirdiğim mesaj operasyonun mevcut riskleriyle derhal durdurulması ve Türk askerlerinin sınırın Türkiye tarafına geri çekilmesiydi. Benimle birlikte Türkiye'ye gelen Amerikalı gazeteciler yaptığım görüşmelerden sonra 'Türkler mesajı aldı mı?' diye sorduklarında onlara, 'Evet aldılar. Çünkü onlara bunu 4 kez tekrarladım' diye cevap verdim."

Dönemin ABD yönetiminin Güneş Harekâtı'na yönelik düşünceleri bu ifadelerle gözler önüne serilmiştir. Türkiye'nin PKK'ya karşı düzenlediği Kuzey Irak harekâtlarına daha önce askeri olarak da destek veren Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKYB) bu kez Güneş Harekâtı'na karşı bir tavır sergilemiştir. Irak merkez hükümeti de bu tepkiye ortak olarak Güneş Harekâtı'nın kaygı verici olduğunu ifade etmiştir. IKYB, PKK terör örgütünü bölgesinde istemediğini ifade etmiş ve Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu harekâtı bölgenin istikrarı ve halkın güvenliği açısından kaygı verici bulmuştur (Dörtkardeş, 2008).

3. TÜRKİYE'NİN BARIŞ KORİDORU OLUŞTURMA ÇABASI

Ortadoğu coğrafyası uzun süreli Osmanlı Devleti hâkimiyetinin ardından I. Dünya Savaşı ile birlikte istikrarsız bir bölge haline dönüşmüştür. Belirli bir kısmı ile bu coğrafyanın içinde olan Türkiye Cumhuriyeti, Ortadoğu'daki gelişmelerden etkilenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu günden

bu yana dış politikasında “Yurtta Barış Dünyada Barış” ilkesi ile hareket ederek sağduyulu bir şekilde politikalar izleme gayretinde olmuştur.

Türkiye 2010 yılında başlayan Arap Baharı’ndan komşusu Suriye’de çıkan iç savaş sebebiyle etkilenmiştir. Arap Baharı’nın Türkiye’ye olan etkisi sadece Suriye ile sınırlı kalmamış, Türkiye’nin yıllardır takip ettiği dış politika çizgisinde farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Suriye açısından ise Türkiye, Esad Rejimi’ne karşı muhalif gruplara destek vermiş ve kısa süre içerisinde Esad’ın iktidardan uzaklaştırılarak Suriye’de Türkiye ile daha iyi ilişkiler geliştirilebilecek bir yönetimin kurulması beklentisinde olduğu değerlendirilmiştir. Gelinek noktada beklentilerden çok farklı bir durum ortaya çıkmış ve Suriye’de DAESH sonrası PKK/KCK’nın Suriye uzantısı olan PYD terör örgütü, Türkiye’nin milli güvenliğine tehdit oluşturur nitelikte Suriye’de nüfuz alanına sahip olmaya çalışmıştır. DAESH ile mücadele için ABD’den yoğun bir destek alan PYD, iç savaşla birlikte çok önemli kazanımlar elde etmiştir. Bu kazanımlar Türkiye’nin güney sınırında Kuzey Irak’tan Kuzey Suriye boyunca uzanan ve oradan Akdeniz’e açılması planlanan bir terör hattını oluşturmaya başlamıştır. Türkiye, böyle bir terör koridoruna izin vermeyeceği konusunda defalarca uyarı yapmıştır. Tüm uyarılara rağmen ABD, Türkiye’nin NATO müttefiki olmasına rağmen Türkiye’nin milli güvenliğinin sağlanmasında gereken adımları atmamış ve iç savaşın istikrarsız ortamında Türkiye’yi yalnızlığa terk etmiştir. Bu istikrarsızlık ortamı Türkiye’de sivil vatandaşların dahi hedef alındığı geniş çaplı terör saldırıları ve göç sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Yıllardan beri PKK terör örgütü ile mücadele eden Türkiye’nin terör listesinin yanına Türkiye’yi hedef listesine koyan DAESH de eklenmiştir. Yapılan kara propaganda sonrasında Türkiye’nin DAESH ile işbirliği yaptığına dair yalan haberlere ek olarak Suriye İç Savaşı’nda radikal grupları el altından desteklediğine dair birçok yalan haber ve vatandaşlar arasında huzursuzluk yaratacak şayialar ortaya çıkmıştır. Türkiye’de gerçekleştirilen canlı bomba eylemleri ile ülkede psikolojik bir çöküntü yaratılmaya çalışılmış ve uluslararası kamuoyunda Türkiye’de her an canlı bomba eylemi gerçekleştirilebileceği, şehirlerin güvensiz olduğuna dair Türkiye’yi birçok alanda zora sokacak haberler üretilmiştir. Ek olarak DAESH militanlarının Türkiye’de eğitildiğine dair haberler Batı medyası tarafından sıklıkla kullanılan yalan haberler arasında yer almıştır. Bu durumun sonucu olarak uluslararası kamuoyunun Fransa’da DAESH bir terör eylemi gerçekleştirdiğinde verdiği tepki ile Türkiye’de bir terör eylemi gerçekleştirdiğinde verdiği tepki aynı olmamıştır. Türkiye’yi gittikçe zor duruma sokan bu terör ve buna bağlı olarak oluşan güvensiz, huzursuz ortam Türkiye’nin hanesine zarar olarak yazılmıştır (Karaağaç ve Acar, 2020: 84-88).

Türkiye savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınmış milyonlarca Suriyeli mülteciye kapılarını açmışken uluslararası kamuoyu tarafından yalnız bırakılmıştır. Türkiye milli güvenliğine karşı olan tüm bu tehditlere cevaben Fırat Kalkanı Harekâtı ile birlikte DAESH terör örgütüne karşı askeri harekât düzenlemiştir. Başarı ile sonuçlanan bu harekât sonrası Türkiye, sınırları ile DAESH’in bağlantısını kesmiş ve PYD terör örgütünün Fırat nehrinin doğusu ile batısı arasında kurmak istediği terör hattı engellenmiştir. Bu operasyonla birlikte PYD’nin terör koridoru oluşturma planına set çeken Türkiye, her geçen gün daha yoğun bir şekilde topraklarında vatandaşlarının hayatını kaybetmesine yol açan

tehditlerin arttığı ve PYD'nin kendisine merkez olarak seçtiği Hatay sınırındaki Afrin'e yönelik bir askeri harekât gerçekleştirmiştir. Afrin'deki DAESH varlığını yok etme hedefinde olan Türkiye, Afrin'de hâkimiyeti sağlayarak güney sınırında güvenlik kaygılarını bir nebze daha gidermiştir (Acar, 2019).

Son olarak Türkiye güney sınırını PKK/PYD terör örgütünün tehdidine karşı büyük ölçüde güvence altına alacak olan Barış Pınarı Harekâtı'nı gerçekleştirmiştir. Türkiye sahip olduğu güçlü askeri kapasite ile hızlı askeri başarılar kazanmış ve bu başarılarını da diplomasi ile destekleyerek siyasi kazanımlar elde etmiştir. Bugün terörden arındırılan bölgelerde Türkiye, Suriyeli mültecilerin topraklarına geri dönmesini sağlamaya çalışmakta ve bölgeye yatırımlar yaparak insani ihtiyaçları önceleyen bir altyapı kurma gayretinde olmuştur (Karaağaç ve Acar, 2020: 92-94).

3.1. Türkiye'nin Milli Teknoloji Hamlesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin savunma sanayi alanındaki faaliyetleri tarihsel olarak incelendiğinde 1950-1974 arasındaki dönem hariç olmak birlikte, genel olarak savunma sanayisini geliştirmeyi hedefleyen politikalar üretme çabasında olmuştur (Pinar, 2018: 2349). 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı ile birlikte Türkiye'ye karşı silah ambargosu uygulanmıştır. Ambargo Türkiye için zorlu bir sınav olmuş ve savunma sanayi alanında yerli üretimin artırılıp, dışa bağımlılığın azaltılması Türkiye'nin milli menfaatlerini korumasında ayrılmaz bir parça olarak görülmüştür. Nitekim bu tecrübe ile birlikte 1975 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Aselsan kurulmuştur (Aselsan, 2021).

1985 yılında kurulan Savunma Sanayi Müsteşarlığı ile birlikte savunma sanayi alanında kurumsallaşma çalışmaları hız kazanmıştır (Savunma Sanayi Başkanlığı, 2021). Günümüze gelindiğinde savunma sanayinde yerlilik oranları %70'lere ulaşmış ve savunma alanındaki Türkiye'nin ihracatı katlanarak artmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020). Türk savunma sanayi şirketlerinin her birinin ayrı değerler içeren çalışmalarıyla birlikte Türkiye, son yıllarda adından sıkça söz ettirir şekilde başarılarla imza atmıştır. Şüphesiz bunda siyasi iradenin kararlılığı ve TSK'nin bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanabilme kapasitesi de etkili olmuştur. Türkiye 2016 yılından bu yana yurtiçindeki terörle mücadele operasyonlarının yanı sıra Suriye, Irak, Libya, Azerbaycan'da doğrudan veya dolaylı olarak askeri harekâtlar gerçekleştirmiştir. Bu harekâtlar ile birlikte savunma sanayi alanında geliştirilen ürünler muharebe meydanında denenmiş ve gerekli optimizasyonlar yapılmıştır. Türk savunma sanayi ürünlerinin muharebe meydanındaki başarısı birçok farklı ülkenin dikkatini çekmiş ve özellikle insansız hava araçları ve silahlı insansız hava araçları yoğun bir şekilde rağbet görmüştür. Türk savunma sanayi yalnızca insansız hava araçları değil birçok farklı alanda ürettiği ürünler TSK'nin envanterine katkı sağlamaktadır.

İnsansız hava araçlarının daha etkili muharebe etmesi için birçok farklı teknolojiden yararlanılmaktadır. Bu teknolojiler birbirine entegre şekilde Türk savunma sanayi şirketleri tarafından üretilmektedir. Diğer alanlarda olduğu gibi savunma sanayi alanında da yapay zekânın önemi artmış ve Türkiye yakın zamanda yapay zekâ stratejisini de kamuoyuna açıklamıştır. Türk savunma sanayi bizzat

siyasi irade tarafından güçlü bir şekilde desteklenerek, Türkiye'nin savunma sanayi alanında yerlilik oranının artırılmasını sağlamaktadır. Savunma sanayisindeki artan bu yerlilik oranı ile Türkiye, bağımsız güvenlik politikaları geliştirilmesi noktasında inisiyatif sahibi olmuştur. Ortaya çıkan bu durum, dış politikada Türkiye'nin egemenliğini güçlendirecek bir noktaya ulaşmıştır (Acar, 2020: 229-230).

3.2. Fırat Kalkanı Harekâtı

Türkiye, 2011'de ortaya çıkan Suriye İç Savaşı'nda vekil güçleri destekleyerek savaşa dolaylı yoldan müdahil olmuştur. Bu durum Türkiye'nin Suriye sınırının belirli bir kısmı DAES ile sınırdaş kalıncaya dek devam etmiştir. DAES, Türkiye ile Suriye arasındaki sınır bölgesinden Türkiye'yi sınır hattından doğrudan hedef alan saldırılar düzenlemeye başlamıştır. DAES eylemleri bununla sınırla kalmamış, Türkiye'nin farklı şehirlerinde eylemler gerçekleştirmiş ve Türkiye'de yaşayan birçok vatandaşın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Türk kamuoyunda oluşan bu terör ortamı vatandaşları güvensizliğe sevk edecek noktaya gelmiştir. Bu noktadan sonra DAES'e karşı yurtiçinde önlemler alan Türkiye, sınır dışından yapılan saldırıları da bertaraf etmek için BM 51. maddesinde yer alan meşru müdafaa hakkını kullanarak Fırat Kalkanı Harekâtı'nı devreye sokmuştur (Taşdemir ve Özer, 2017: 57).

Türkiye, DAES terör örgütünün yanı sıra PKK terör örgütünün Suriye'deki uzantısı olan PYD terör örgütünü de milli güvenliği tehdit eden bir unsur olarak görmektedir. Fırat Kalkanı Harekâtı öncesi doğuda Cerablus, batıda Azez ve güneyde El-Bab'ı elinde tutan DAES'in bu toprak parçası, PYD'nin Suriye'nin tüm kuzey hattında hâkimiyet bölgesi oluşturmasının önündeki son engel olmuştur. Başta ABD olmak üzere Rusya'nın da desteğini alan PYD, DAES'in elinde olan bu bölgeyi de hâkimiyetine dâhil ederek Kuzey Irak'tan Hatay sınırlarına kadar uzanan, Kuzey Irak-Kuzey Suriye hattında bir terör bölgesi oluşturma gayesinde olmuştur. Türkiye, güney sınırında böyle bir terör koridorunun oluşmasını milli menfaatlerine aykırı bulmaktadır. Bu sebeple Fırat Kalkanı Harekâtı'nın diğer bir amacı da güney sınırları boyunca uzanması planlanan bu terör koridorunu engellemek olmuştur. Fırat Kalkanı Harekâtı öncesi Türkiye, PYD'nin doğuya çekilmesi noktasında ABD'den teminat almıştır. Fakat bu taahhüt yerine getirilmemiş ve Türkiye'nin artan güvenlik endişeleri sonrası yaptığı ikazların da dikkate alınmaması sonucu harekât kaçınılmaz hale gelmiştir. Fırat Kalkanı Harekâtı, Fethullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında TSK içerisinde yapılan temizlik sonrası icra edilmiştir. Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı'nı 24 Ağustos 2016 tarihinde başlatmıştır. Harekât ilk olarak Cerablus üzerine gerçekleşmiş ve bir gün gibi kısa bir sürede Cerablus, DAES'ten kurtarılmıştır. TSK, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) unsurları ile birlikte harekât yönünü Çobanbey-Dabık tarafına çevirmiştir. DAES'le mücadelede alan daraldıkça ÖSO'nun harp kabiliyeti eksikliği, Türk komandolarının harekâta takviye edilmesine yol açmıştır. Cerablus'tan sonra Çobanbey ve Dabık da Fırat Kalkanı Harekâtı güçlerinin eline geçmiştir. Bu aşamada TSK ve ÖSO, DAES'in hibrit savunması ile karşı karşıya kalarak zayıf vermiştir (Yeşiltaş v.d., 2017: 27-28).

Türkiye ve ÖSO unsurları Cerablus, Çobanbey-Dabık hattında kontrolü sağladıktan sonra bu kez harekât yönünü, DAEŞ'in ikinci başkenti olarak isimlendirilen El-Bab'a kaydırmıştır (BBC News, 2016). El-Bab harekâtın güney sınırını oluşturmuş ve Türkiye'nin harekâttaki son hedefi olmuştur. Harekât sırasında El-Bab'daki DAEŞ unsurları yoğun bir direniş göstermiş ve El-Bab'ın düşmesi biraz zaman almıştır (Duran ve Ulutaş, 2017: 25).

Başarısızlıkla sonuçlanan ilk kuşatma girişiminin ardından Fırat Kalkanı Harekâtı unsurları, bir ay boyunca ikinci kuşatma için hazırlanmış ancak ikinci kuşatma da başarısız olmuştur. El-Bab nihayet üçüncü kuşatma sonucunda ele geçirilmiştir. El-Bab'ın alınmasıyla birlikte PYD terör örgütünün Kuzey Suriye'de terör koridoru oluşturması planları da boşa çıkmıştır. Böylelikle Fırat Kalkanı Harekât misyonu tamamlanmış ve ele geçirilen bölgelerde istikrarın tesisi için çalışmalar başlamıştır.

3.3. Zeytin Dalı Harekâtı

Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı ile birlikte DAEŞ'ı bozguna uğratarak Suriye ile olan sınırının önemli bir kısmında güvenli bölge oluşturmuştur. Bunun yanında Türkiye için stratejik önem arz eden PYD terör koridorunu bertaraf ederek stratejik bir kazanım sağlamıştır. Fırat Kalkanı kazanımlarına rağmen, Türkiye'nin Hatay ili ile sınır konumunda olan Afrin'i merkezleri olarak ilan eden PYD unsurları, sınır ötesinden Türkiye'ye saldırılar düzenlemeye devam etmiştir (BBC News, 2018a).

ABD Başkanı Barack Obama döneminde PYD ile ilgili bazı taahhütler verilmiş fakat sonrasında bu taahhütler yerine getirilmemiştir. Bu taahhütler kapsamında PYD, Fırat'ın batısına çekilmemiştir. Buna ek olarak Afrin'den Türkiye'ye düzenlenmeye devam eden saldırılar Türkiye için bardağı taşıran son damla olmuş ve bu nedenle Afrin'i terörden arındırılmış bölge yapmak için Zeytin Dalı Harekâtı düzenlenmiştir. Harekât yalnızca PYD'ye karşı değil aynı zamanda DAEŞ'e karşı da icra edilmiştir. Harekâtın aynı zamanda DAEŞ ile mücadele kapsamında gerçekleştirilmiş olması, Türkiye'nin uluslararası kamuoyunu ikna etmek için elinde önemli bir koza sahip olmasını sağlamıştır. Buna rağmen Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı'na göre Zeytin Dalı Harekâtı'nda daha sert tepkilerle karşılaşmıştır. Bunun sebebi, Fırat Kalkanı Harekâtı'nda operasyonların odak noktasının DAEŞ terör örgütü olmasıdır. Zeytin Dalı Harekâtı, DAEŞ ile mücadeleye ek olarak Afrin üzerinde hâkimiyete sahip olmaya çalışan PYD ile mücadele ana hedef olmuştur. PYD, Kuzey Suriye'nin tamamına hâkim olup buradaki hattı Kuzey Irak'taki terör hattı ile birleştirerek Akdeniz'e açılma hayali kurmuştur. Böylece PYD dünyaya açılarak bölgede çok daha etkili bir konuma sahip olup Türkiye'nin Arap devletler ile bağlantısını kesmeyi amaçlamıştır (Polat, 2020: 59).

Türkiye'nin hayati çıkarlarına ters düşen ve milli güvenlik tehdidi olan bu harekâta, Afrin stratejik bir öneme sahiptir. Zira PYD'nin bu planı, Fırat'ın batısında kalma noktasında ısrarcı davranması sebebiyle de tehdit olmaktadır. Türkiye, harekâtı BM'nin meşru müdafaa hakkı ve teröristlerle mücadele kapsamındaki hükümlerine dayandırarak gerçekleştirmiştir. Harekâta dair uluslararası kamuoyunu temsilen Fransa, BMGK'yi acil toplantıya çağırması fakat bu toplantıda yalnızca

itidal çağrısı yapılarak Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu harekâtın icra edilmesini engelleyici bir karar çıkmamıştır (TRT Haber, 2018b).

Zeytin Dalı Harekâtı 20 Ocak 2018 tarihinde başlamıştır (BBC News, 2018b). Harekâtın yönü Afrin ilçe merkezine doğru olmuştur. Sekiz farklı cepheden başlatılan operasyonlarda ilk hafta yalnızca Azez cephesinde ilerleme sağlanmıştır. Arazi zorluğu, hava koşulları, TSK'nın sivillerin can güvenliğini önceleme, teröristlerin yoğun tahkimatı gibi sebeplerden dolayı diğer cephelerde ilerleme daha yavaş gerçekleşmiştir. Afrin ilçe merkezine ancak dokuzuncu haftada ulaşılabilmektedir. Zeytin Dalı Harekâtı kapsamında 4585 terörist etkisiz hale getirilmiş, aralarında bir baraj, bir havalimanı ve bir askeri üssün de olduğu 50 kritik arazi arızası TSK tarafından ele geçirilmiştir. Harekâta 52 Türk askeri şehit ve 232 ÖSO mensubu zayi olmuştur (Varlık, 2019: 9).

3.4. Barış Pınarı Harekâtı

Türkiye Cumhuriyeti, Suriye İç Savaşı başladıktan sonra muhalif gruplara destek vermiştir. Savaşta vekilleri destekleyen bir taraf olarak Türkiye için savaşın süresi uzadıkça öngörülerde sapmalar yaşanmıştır. Türkiye açısından ortaya çıkan birçok olumsuz gelişmenin yanında, PYD/PKK'nın Türkiye'nin güney sınırlarına yerleşerek Türkiye'yi çevreleme gayesi, askeri harekâtın yapılmasını mecbur kılmıştır. Tüm olumsuz siyasi gelişmelere rağmen Fırat Kalkanı Harekâtı ile başlayan Barış Pınarı Harekâtı ile devam eden askeri harekâtlar, sahadaki durumu hızlı bir şekilde değiştirmekle kalmamış ve diplomatik faaliyetler sonucunda sahadaki durum pekiştirilerek Türkiye lehine önemli kazanımlar gerçekleşmiştir. Barış Pınarı Harekâtı, Tel Abyad ve Rasulayn arasındaki 120 kilometrelik alanda icra edilmiştir (Polat, 2020: 79).

Barış Pınarı Harekâtı, askeri harekâtların diplomasi ile uyum içinde icra edildiğine dair güçlü bir dayanak oluşturmuştur. Türkiye, Barış Pınarı Harekât alanında icra etmiş olduğu dokuz günlük kampanya sonucunda iki küresel güç olan ABD ve Rusya ile sırasıyla anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalarla birlikte Türkiye çıkarlarını güçlü bir şekilde savunmuş, zira hedeflemiş olduğu gibi tüm Suriye sınırını terörden arındırılmış bölge haline getirmiştir. Türkiye anlaşmalar sonucunda Suriye sınırındaki terörden arındırılmış bölgenin tamamını askeri harekâtı sonucu kazanmakla kalmamış, ordunun caydırıcı gücü ile birlikte tüm dünyanın gözünü bölgeye çekmiştir. Uluslararası kamuoyunun da yoğun baskısı sonucu harekâta ateşkes ilan edilmiş fakat teröristler bölgeden çıkıp silahları teslim alınmadan ve tahkimatları imha edilmeden harekât sona erdirilmemiştir (Balanche, 2021).

Harekât esnasında ABD, Suriye'den askerlerini çekmiş ve vekil gücü olarak PYD'ye olan desteğini kademeli olarak arttırmıştır. DAES ile mücadelede bir kara gücü olarak görülen ABD, kamuoyu nazarında DAES'e karşı kazanılan alanlarda bir pay elde etmiş olan PYD üzerindeki desteğini yıllar içerisinde arttırmıştır. Böyle bir ortamda son derece gergin olan ABD-Türkiye ilişkileri, belirli bir süreliğine rafa kaldırılmıştır. Barış Pınarı Harekâtı, Türkiye'nin milli menfaatleri söz konusu olduğunda alabileceği aksiyonların görülmesi açısından önemli bir gösterge olmuştur. Türkiye'nin ABD'ye rağmen bu harekâtı başlattığına dair en büyük dayanak dönemin ABD Başkanı Donald Trump'ın diplomatik

nezaketten yoksun mektubu olmuştur. Mektupta Donald Trump, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakarete varan boyutta ifadeler kullanmıştır. Harekâtın başladığı güne denk gelen bu mektubun gönderilmesi süreci, ABD iç politik dengeleri doğrultusunda gerçekleştiğine dair emareleri mevcut kılmıştır. Bu emarelerden en güçlüsü, Donald Trump'ın muhalefeti harekâta karşı Erdoğan'a sert tepki verdiğine ikna etmek için göndermiş olduğu mektubu, Suriye ile alakalı kongre liderleri ile yaptığı toplantıda dağıttırmak olmuştur (BBC News, 2019).

Nihayetinde ABD ve Rusya ile yapılan anlaşmalar sonucunda Türkiye siyasi kazanımlar elde etmiştir. Ek olarak ABD ile NATO'nun kolektif savunma ilkesi de vurgulanarak Türkiye'nin milli güvenliğine dair teminat verilmiştir. Benzeri bir teminat da Rusya'dan alınmış ve Rusya ile yapılan anlaşmada Adana Mutabakatı vurgulanarak bu mutabakatın uygulanmasının Rusya tarafından kolaylaştırılacağına dair teminat alınmıştır. Suriye'nin toprak bütünlüğü vurgulanarak hiçbir bölücü harekete izin verilmeyeceği ifade edilmiştir. Terörle mücadele vurgusu ise her iki anlaşmada yer almıştır. Mevcut durumda Türkiye terörden arındırılmış bölgelerde Rus birlikleri ile birlikte devriyeler icra etmektedir. Türkiye'nin hassasiyetlerine göre şekillendirilen bölgede şimdilik yeni bir askeri harekât öngörülmemekle birlikte PYD varlığı Suriye'nin belirli bölgelerinde devam etmektedir. Türkiye milli güvenliğini zedeleyecek her türlü girişimin, kararlılıkla karşısında duracağını Barış Pınarı Harekâtı ile tüm dünyaya göstermiştir (Karaağaç ve Acar: 92-94).

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti, bulunduğu konum itibariyle istikrarsızlık ortamının mevcut olduğu ülkelerle kara sınırlarına sahiptir. Türkiye bu ülkelerin arasında diğer bölge ülkelerine kıyasla, istikrar ortamını içeren güçlü bir devlet yapısına sahiptir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış!" sözünü dış politikasının temel ilkesi haline getiren Türkiye Cumhuriyeti, güvenlik politikalarını da bu anlayışla oluşturmuştur. Son yıllarda küresel ve bölgesel gelişmelerin etkisiyle Türkiye Cumhuriyeti, bu istikrarsızlık ortamından geçmiş yıllara kıyasla daha çok etkilenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, gerçekleştirdiği başarılı askeri harekâtlarla birlikte güvenlik politikalarını bu tehditleri bertaraf etmeye yönelik geliştirmiştir.

Türkiye'nin uluslararası askeri harekât deneyimleri olan II. Dünya Savaşı, Kore Savaşı ve Kıbrıs Barış Harekâtı barışçıl dış politikası ile uyumlu olarak gerçekleştirilmiştir. Türkiye bunun yanında gerçekleştirmiş olduğu askeri harekâtları etkili bir diplomasi ile destekleyerek siyasi kazanımlar elde etmiştir. Bunun en önemli örneklerinden biri Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası Kıbrıs Türklerinin varlığı teminat altına alınarak kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Lozan Barış Antlaşması sonrası Türkiye, Kıbrıs'taki tüm haklarından feragat etmesine rağmen askeri ve diplomatik araçları birbiri ile uyumlu bir şekilde kullanarak günümüzde ada üzerinde jeopolitik açıdan gözle görünür bir kazanım elde etmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin öneminin farkında olan NATO'nun Sovyet Rusya'ya karşı Soğuk Savaş döneminde Türkiye'yi birliğe dâhil etmesinde, Türkiye'nin Kore Savaşı'nda askeri varlık göstermesi önemli bir etken olmuştur.

Türkiye'nin 1980'li yıllardan beri devam eden en büyük güvenlik sorunu terör örgütü PKK olmuştur. Günümüzde ise PKK'nın yurtiçi sınırlar içerisinde etkisi, neredeyse tamamen bitmiştir. Türkiye'nin Kuzey Irak ve Kuzey Suriye'de gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri harekâtları ile birlikte PKK/PYD'nin hayalini kurdukları terör koridoru oluşturma planları suya düşmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti, özellikle son yıllarda savunma sanayi alanındaki milli teknoloji hamlesi ile birlikte savunma sanayisindeki millileşme oranını arttırmıştır. Bu gelişmeler nedeniyle Türk ordusu, ulusal ve uluslararası alanlarda askeri kapasitesini güçlendirmiştir. Türkiye'nin sınırlarındaki tehditleri önceden bertaraf etmeyi amaçlayan yeni güvenlik konsepti, başta bölge ülkeleri olmak üzere küresel çapta yankı uyandırmıştır.

Suriye İç Savaşı'nda yıllarca dizayn edilen dengeleri Türkiye, gerçekleştirmiş olduğu uluslararası askeri harekâtlarla tersine çevirmekle kalmamış, siyasi kazanımlar elde ederek ABD ve Rusya'ya karşı bölgede milli güvenliğine tehdit olabilecek unsurlara karşı mücadelede kararlılığını göstermiştir. Uluslararası terörle mücadelede yalnız bırakılan Türkiye, askeri kapasitesini geliştirerek, bölgede dengeleri kendi lehinde ve kontrolünde olacak şekilde değiştirmeyi başarmıştır.

Finansal Destek:	Bulunmamaktadır.
Çıkar Çatışması:	Bulunmamaktadır.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2020). Türkiye'nin ulusal güvenlik politikaları çerçevesinde yürüttüğü millî teknoloji projelerinin analizi. Darıcılı, A.B. (Ed.), *Güvenlik, Teknoloji ve Yeni Tehditler*. Nobel: Ankara.
- Acar, H. (2019). Türkiye'de Güvenlik Politikalarının Dönüşümü ve Terörle Mücadele Kapsamında Zeytindalı Harekâtının Değerlendirilmesi. JSGA Uluslararası Güvenlik Kongresi Bildiri Özet Kitapçığı, 84-86.
- Arıkan, F. (2008). Üniformamı çıkarırım. *Hürriyet*, 4 Mart 2008 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/uniformami-cikaririm-8366405>. Erişim Tarihi: 03.03.2022
- Aselsan. (2021). Hakkımızda. Biz kimiz? [https://www.aselsan.com.tr/tr/hakkimizda#:~:text=T%C3%BCrk%20Silahl%C4%B1%20Kuvvetleri'nin%20haberle%C5%9Fme,da%20\(B%C4%B0ST\)%20i%C5%9Flem%20g%C3%B6rmektedir.](https://www.aselsan.com.tr/tr/hakkimizda#:~:text=T%C3%BCrk%20Silahl%C4%B1%20Kuvvetleri'nin%20haberle%C5%9Fme,da%20(B%C4%B0ST)%20i%C5%9Flem%20g%C3%B6rmektedir.) Erişim Tarihi: 02.05.2022
- Balanche, F. (2021). The Assad Regime Has Failed to Restore Full Sovereignty Over Syria, Feb 10, 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assad-regime-has-failed-restore-full-sovereignty-over-syria>. Erişim Tarihi: 01.04.2022
- Barbak, A. (2018). Türkiye'de Yönetimin Sivilleşmesi: Ordunun Siyasal Kontrol Süreci Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9 (1), 31-65.
- BBC News. (2016). El Bab Neden Önemli?. 18 Kasım 2016, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38010304>. Erişim Tarihi: 07.05.2022.
- BBC News. (2018a). Zeytin Dalı Harekâtı öncesi Afrin'den Türkiye'ye kaç saldırı düzenlendi?. 21 Mart 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43469338>. Erişim Tarihi: 15.05.2022.
- BBC News. (2018b). 5 Soruda Türkiye'nin Afrin'e Yönelik Zeytin Dalı Harekâtı. 29 Ocak 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-42766283>. Erişim Tarihi: 11.05.2022

- BBC News. (2019). Trump'tan Erdoğan'a Mektup: Aptallık Etme, Gel Anlaşalım, Seni Sonra Arayacağım. 18 Ekim 2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50077573>. Erişim Tarihi: 14.05.2022
- Bila, F. (2008). Güneş Harekâtının Başarısı ve Temel Hedefi, 27 Şubat 2008, <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/gunes-harekatinin-basarisi-ve-temel-hedefi-242567>. Erişim Tarihi: 10.05.2022
- Deniş, H.E. (2021). The 'Solution Process' and Trench Operations in Turkish Political Life. Acar, H. & Deniş, H.E. (Eds.) Security Issues in the Context of Political Violence and Terrorism of the 21st Century. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Dörtkardeş, İ. (2008). Barzani'nin danışmanı: Kandil'e 50 bin asker de yetmez. Hürriyet, 28 Şubat 2008, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/barzaninin-danismani-kandile-50-bin-asker-de-yetmez-8334770>. Erişim Tarihi: 15.05.2022
- Duman, D. (2019). Kore Savaşı ve Türkiye'de Savaş Karşıtı Bir Örgütlenme: Türk Barışseverler Cemiyeti. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi 19 (39), 665-692.
- Duran, B. ve Ulutaş, U. (2017). Türkiye'nin DEAŞ'la Mücadelesinin Kritik Dönemeci: Fırat Kalkanı Harekâtı. Türk Dış Politikası Yıllığı 2016.
- Hale, W. (2012). Turkish Foreign Policy Since 1774. London: Routledge.
- Karaağaç, Y., Acar, H.(2020). Güncel gelişmeler ışığında Türkiye'nin Suriye politikası ve PKK/PYD ilişkisi bağlamında yeni askeri stratejisi. Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi. 8 (2),76-101.
- Küçük, A. (2017). George W. Bush döneminde ABD'nin Türkiye politikasında PKK. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oran, B. (2001). Türk dış politikası: Kurtuluş Savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar. 2. Cilt, İstanbul: İletişim.
- Öğür, B., Baykal, Z. ve Balcı, A. (2014). Kuzey Irak-Türkiye ilişkileri: PKK, güvenlik ve işbirliği. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi. Rapor No: 2014/01.
- Özçelik, M. (2010). İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1 (29), 253-269.
- Özgen, C. (2015). Çelik Harekâtı Üzerine Hukuki ve Askeri Bir Analiz. Siyaset Bilimi Dergisi, 5 (1), 71-90.
- Pınar, L. (2018). Türkiye'nin Savunma Sanayi Alanındaki Gelişiminin Türk Dış Politikasına Olan Etkisi. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches. 7 (4), 2344-2357.
- Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. Güvenlik Stratejileri Dergisi 16 (33), 53-96.
- Savunma Sanayi Başkanlığı. (2021). Hakkımızda. <https://www.ssb.gov.tr/Website/ContentList.aspx?PageID=39#:~:text=Savunma%20Sanayii%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%2C%20C3%BCIkemizde%20savunma,b%C3%BCnyesinde%20%E2%80%9CSavunma%20Sanayii%20Geli%C5%9Ftirme%20ve>. Erişim Tarihi: 01.05.2022
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Savunma sanayinde son 17 yılda yaptığımız hamlelerle yerlilik ve millilik oranı yüzde 20'lerden yüzde 70'lere çıkmış durumda. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-savunma-sanayinde-son-17-yilda-yaptigimiz-hamlelerle-yerlilik-ve-millilik-orani-yuzde-20lerden-yuzde-70lere-cikmis-durumda>
- TRT Haber. (2018a). Yurt içindeki terörist sayısı ilk kez 200'ün altına düştü. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/yurt-icinindeki-terorist-sayisi-ilk-kez-200un-altina-dustu-609977.html>. Erişim Tarihi: 28.04.2022
- TRT Haber. (2018b). Fransa BMGK'yı Suriye konusunda acil toplantıya çağırdı. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/fransa-disisleri-bakani-le-drain-fransa-bm-guvenlik-konseyinin-acil-toplanmasini-talep-ediyor-347215.html>. Erişim Tarihi: 25.04.2022
- TRT Haber. (2018c). Türk askerinin büyük kahramanlık gösterdiği Kore Savaşı, 65 yıl önce sona erdi. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turk-askerinin-buyuk-kahramanlik-gosterdigi-kore-savasi-65-yil-once-sona-erdi-377207.html>. Erişim Tarihi: 20.04.2022

- TRT Haber. (2019). Irak'ın Kuzeyine Gerçekleştirilen Büyük Harekâtlar. 28 Mayıs 2019, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/irakin-kuzeyine-gerceklestirilen-buyuk-harekatlar-417275.html>. Erişim Tarihi: 17.05.2022
- Uluslararası Politika Akademisi. (2019). Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Yaptığı Sınır Ötesi Askeri Harekâtlar. <http://politikaakademisi.org/2019/11/22/turk-silahli-kuvvetlerinin-yaptigi-sinir-otesi-askeri-harekatlar/>. Erişim Tarihi: 20.04.2022
- Yeşiltas, M., Seren, M. ve Özçelik, N. (2017). Fırat kalkanı harekâtı: harekâtın icrası, istikrarın tesisi ve alınan dersler. SETA, https://setav.org/assets/uploads/2017/10/R91_FKA.pdf. Erişim Tarihi: 02.05.2022
- Varlık, A. B. (2019). Zeytin Dalı Harekâtı Hakkında Politik ve Askerî Değerlendirme. Merkez Strateji Enstitüsü Bilgi Notu 015, <http://merkezstrateji.com/assets/media/15-190920-bn015-zeytin-dali-harekatinin-askeri-degerlendirmesi.pdf>. Erişim Tarihi: 10.05.2022
- Yeniçağ. (2015). Güneş Harekâtı'nın 7 yıllık sırrı çözüldü. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/-109011h.htm>. Erişim Tarihi: 08.05.2022